

Po končanem petkovem popoldanskem zasedanju je bil z zaključnimi govori predstavnikov posameznih dežel simpozij sklenjen. S problematiko meščanstva v panonskem prostoru v 19. stoletju so se ukvarjali simpoziji v Modincih (1989), v Köszezu (1990) in opisani v Rogaški Slatini. Opravljeno je bilo veliko dela, problemi so bili osvetljeni z različnih strani, upoštevan je bil tako gospodarski kot kulturni razvoj, razvoj prebivalstva, vloga društev itd. Tokrat je tudi večina referentov poslala svoje povzetke, ki so bili prevedeni in dani udeležencem že ob prihodu. Želimo si še, da bi bili referati čimprej objavljeni v zborniku, žal pa redno izhajanje zbornika Modinci-Mogersdorf zelo kasni in tako rezultati simpozija ne pridejo dovolj do izraza.

Ob koncu naj povemo, da je bila organizacija simpozija vzorna, prav tako prevajanje in hotelske usluge. Nekateri kolegi so obžalovali, da je bil simpozij skrajšan za en dan, saj je tako mednarodno srečanje nenazadnje namenjeno tudi medsebojnim neformalnim strokovnim razgovorom, za te pa je bilo ob tako bogatem in pestrem programu skoraj premalo časa.

Olga Janša-Zorn

DNEVI PRAŠKE ZGODOVINE V MÜNSTRU

Münster, 20.–24. maj 1992

Sončne in soparne študijske dneve na Westfälische Wilhelms-Universität v Münstru je v teh dneh popestril obisk delegacije zgodovinarjev praške Karlove univerze. Šest profesorjev stare praške univerze se je odzvalo povabilu tukajšnjega oddelka za zgodovino in historičnega seminarja. Gre za prvo tovrstno srečanje po drugi svetovni vojni. Njegovi organizatorji so izrazili predvsem željo po tesnejšem znanstvenem sodelovanju obeh univerz ter ponudili tudi pomoč pri reorganizaciji študija na Karlovi univerzi. Kot zanimivost naj še dodam, da obe mesti zgodovinsko povezuje začetek in konec tragične in dolgotrajne tridesetletne vojne. 1618 je prišlo v Pragi do znamenite praške defenestracije, 1648 pa je bil v Münstru sklenjen westfalski mir.

Predavanja čeških gostov so bila v prostorih Inštituta za primerjalno zgodovino mest (Institut für vergleichende Städtegeschichte). Udeležili so se jih predvsem profesorji oddelka za zgodovino in le skromna peščica študentov. Študentje torej niso pokazali posebnega zanimanja za praške zgodovinarje. Poleg tega jih je nekaj prišlo samo zaradi predavanja prof. dr. Josefa Petraña o »vsakdanjem življenju na Češkem v 17. in 18. stoletju«, ki pa je na njihovo veliko razočaranje odpadlo, saj se prof. dr. Petraň srečanja v Münstru žal ni mogel udeležiti.

Po pozdravnih govorih dekana oddelka za zgodovino prof. dr. Elmarja Schwertheima in direktorja historičnega seminarja prof. dr. Petra Johaneka smo najprej lahko prisluhnili dvema predavanjima o reki Labi in čeških deželah od 13. do 20. stoletja. Laba je predstavljala eno najpomembnejših plovnih poti v Evropi. Živahna transkontinentalna trgovina je imela velik pomen tako za češki kot za nemški prostor. Laba je igrala posredniško funkcijo med Prago in Hamburgom, hkrati pa je razmejevala dva evropska gospodarska sistema. Predavanje sta si razdelila dr. Jaroslav Cechura in dr. Ivan Jakubec. Prvi predavatelj je zajel čas od prvih omemb trgovanja po reki v 11. stoletju do konca 18. stoletja, drugi pa je orisal zgodovino Labe v 19. in 20. stoletju.

Zelo zanimivo je bilo predavanje dr. Zdeněka Jindre o poslovnih povezavah firme Friedrich Krupp s Habsburško monarhijo 1840–1918. Predavanje, ki ga lahko uvrstimo v sklop t.i. zgodovine podjetnikov in podjetništva, je dr. Jindra vzorno pripravil. Temeljilo je predvsem na arhivskih podatkih arhiva firme Krupp. Avtor je upravičeno opozoril, da je bil obravnavani čas predvsem čas železnice in parnikov in to je igralo veliko vlogo tudi pri sponobnem in uspešnem podjetniku Alfredu Kruppu (sin Fridericha Kruppa, ki je leta 1812 firmo ustanovil). Alfred Krupp je v Habsburško monarhijo namreč izvažal predvsem dele za lokomotive in parnike. Manj uspeha je imel z izvozom topov. Domači trg z orožjem v monarhiji je namreč navkljub močni Kruppovi konkurenci uspela obdržati Škoda.

Naslednji dve predavanji (prof. dr. Zdeněk Kárník: »Dve ruski revoluciji in samostojnost Češkoslovaške« in dr. Drahoš Jančík: »Slovaško avtonomistično gibanje 1918–1938«) sta bili suhoparni, nekoliko staromodni in okorno izvedeni. Okoli Kárníka so se vile nevidne meglice stare marksistične ideologije, Jančík pa je slabo obvladal nacionalne probleme v Habsburški monarhiji, ki jih je skušal orisati v uvodu.

Zbrano občinstvo je nato z odličnim predavanjem »sen in travma socializma« prijetno presenetil dr. Jan Měchýř. Predavanje je prevečala avtorjeva emocionalna samoprizadetost in s tem je njegova pripoved samo še pridobila na povednosti. V predavanju je izpostavil nekaj temeljnih napak socializma in jih ponazoril s konkretnimi primeri. Poudaril je, da je bila največja napaka in hkrati samomorilska poteza socializma ta, da je na piedestal povzdignil navadne delavce v tovarnah oz. rudnikih, pozabil oz. slabo plačal pa je znanstvenike in umetnike. Centralistično vodeno sociali-

stično planiranje gospodarstva je narekovalo proizvodnjo tistega, kar so si zamislili ter ideološko postavili za cilj tovariši s pozicijo oz. partijski veljaki, ni pa se proizvajalo blago, ki ga je zahteval trg. To je imelo seveda za posledico tudi izgubo mednarodnega trga. V tovarnah se je pričela kopičiti zastarela tehnologija. Ogromne vsote denarja so se vlagale v težko vojaško industrijo zaradi Stalinove »nore« ideje, da se je ves Zahod pripravljal na sveto vojno proti socializmu. Zgrešeno planiranje partijskih veljakov je onemogočalo modernizacijo proizvodnje ter vodilo nacionalno gospodarstvo v katastrofalni položaj. Odnos partijskih veljakov do modernizacije je predavatelj nazorno predstavil s primerom računalnika. Prvi računalnik v Evropi je namreč nastal prav na Češkem, vendar so ga komunistični veljaki imeli zgolj za igračko drobcene in predvsem otročje skupinice znanstvenikov. Politični cilji partije so prišli v ospredje tudi v kmetijstvu (likvidacije buržuazije tako v mestih kot na podeželju). V kmetijstvu je prišlo do neracionalne proizvodnje s težkimi posledicami. Stagnaciji kmetijske proizvodnje v začetni fazi je nato v šestdesetih letih sledilo izboljšanje življenjskega standarda na podeželju. Življenjski nivo je zaradi dobrih subvencij kmetijskih zadrug naraščal in zato v času praške pomladi 1968 ni bilo čutiti nobenega omembe vrednega odpora na podeželju.

Na koncu si je predavatelj zastavil še nekaj vprašanj. Vprašal se je, ali ni socializem samo simbol neke travme? Ali ne obstaja dandanes socializem samo še kot pojem? Ali ni bil socializem v zadnjih štirih desetletjih dejansko le sen nekaj tisoč partiji zvestih, dobro plačanih ljudi? Socializem ni nikoli prinesel objubljenega blagostanja. Poglavitne značilnosti, s katerimi se je lahko kitil, so bile nizek življenjski standard, slabi in nekvalitetni proizvodi, stanovanjska stiska itd. itd. Za mnoge ljudi je bil socializem torej zgolj travma. Družbene lastnine proizvodjalnih sredstev praktično ni nikoli bilo, saj je bila dejanski lastnik partija – peščica ljudi na oblasti. In večni sen te peščice ljudi je bil socializem. Človek se danes, ko v Češki in Slovaški republiki vlada parlamentarna demokracija, končno lahko brez strahu vpraša, kakšno legitimacijo oblasti je sploh imela ta majhna skupinica, zbrana v okrilju komunistične partije. Danes namreč ne obstaja več prepoved svobode govora, ni več nevarnosti verbalnega delikta. Ostala je le še travma socializma, veliki sanjači pa so se zbudili ter se zavedali realnosti.

Poleg predavanj so organizatorji srečanja priredili tudi okroglo mizo, ob kateri je tekel pogovor zlasti o prestrukturiranju praške univerze v inštitute po nemškem vzoru. Gostje so že imeli informacije o strukturi študija in univerze v Bonnu in Kölnu ter so se želeli boljše seznaniti s študijem zgodovine v Münstru. V diskusiji so poročali o sedanjih organizaciji študija na praški univerzi ter o strukturi in statusu fakultete. Z münsterskimi kolegi so se dogovorili, da bodo v bodočnosti tesno sodelovali.

Na koncu naj dodam, da so organizatorji dnevov praške zgodovine v Münstru za goste lepo poskrbeli – spoznavni večer v stari gostilni Stuhlmacher ob Budweiser pivu, sprejem pri županu s kosilom, ogled historičnega seminarja in univerzitetne knjižnice, sprejem pri rektorici Westfälische Wilhelms-Universität in kosilo v grajski restavraciji, ogled mesta Münstra ter celodnevna ekskurzija po vzhodni Westfaliji. Kdo ve? Morda bomo kdaj v prihodnosti doživeli tudi dneve slovenske zgodovine v Münstru.

Andrej Studen

ČASOPIS ZA ZGODOVINO IN NARODOPISJE

Revija z najdaljšo tradicijo med slovensko zgodovinsko periodiko (v letu 1992 izhaja že njen 63. letnik) objavlja prispevke, ki niso zanimivi le za bralce iz severovzhodne Slovenije, saj posegajo tudi v širši okvir slovenske zgodovine.

ČZN izdaja Zgodovinsko društvo v Mariboru s sodelovanjem mariborske univerze. Naročiti ga je moč pri Založbi Obzorja, SI-62001 Maribor, Partizanska 5.